

ПОЗОРИШНЕ НОВИНЕ

www.narodnopoziroiste.rs

Издаје Народно позориште у Београду

Можда смо ми Мики Маус

Краљица Марго

Дервиш и смрт

БУРАН ПОЧЕТАК И ПОГЛЕД УНАЗАД

Сезона пре сезоне

Иако је Народно позориште и ову сезону почело већ у септембру, још пре прве представе на матичној сцени ансамбли су остварили неколико значајних међународних гостовања, а драма Маје Пелевић „Можда смо ми Мики Маус“ је имала и љубљанску премијеру. Хит представа Националног театра „Дервиш и смрт“ после изузетно успешних гостовања на Позорју и фестивалима у Зеници, Бања Луци, те у Будви, где је 12. јула одиграна у захвалном амбијенту дворишта школе „Стјепан Митров Љубиша“ које је било тесно да прими све заинтересоване, на самом крају

лета, 15. септембра, изведена је у Словенском народном гледалишту, у оквиру размене представа наша два пријатељска театра, на сцени Стара дворана, одакле је мариборска публика десетоминутним овацијама испратила ансамбл у Копар, у којем се ове године, поред Трста, Нове Горице и Пирана, одржава Мејни Фест, у организацији нове европ-

ске театарске акције – НЕТА. Ова, данас друга по величини европска театарска мрежа, основана је 2005. године на иницијативу Благоја Стефановског, тадашњег Министра културе Македоније, са идејом да се театри Источне Европе повежу у размени представа, уметника, учешћа на фестивалима, копродукција, издаваштва... и самим тим популаризују креативне националне

особености. У копарском Складишту „Либертас“, „Дервиш“ је 17. септембра поново подигао гледаоце на ноге.

Почетак сезоне је прилика да се још једном подсетимо претходне, овога пута језиком цифара.

Три уметничка ансамбла која деле зграду на Тргу Републике извела су 12 премијера и две обнове, учествовала су на једанаест домаћих и девет иностраних фестивала и смотри, одиграла 49 представа на гостовањима у земљи и 20 у иностранству, а на две матичне сцене – 403 представе и скоро 50 концерата, промоција, изложби и других програма.

(наставка на стр. 2)

НОВИ УПРАВНИ ОДБОР

На седници Владе, четвртак 24. септембра, именован је Управни одбор Народног позоришта који чине: Славко Церић (председник), музиколог Бранка Радовић, редитељ Живорад Ајдачић, сценограф Александар Денић и чланови Народног позоришта Љиљана Благојевић, Дина Бобић и Жељко Рудић.

ПОЗОРИШНЕ
НОВИНЕ

вечерње
НОВОСТИ

УЗ ОВАЈ КУПОН ПРИ
КУПОВИНИ КАРТЕ У
НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ
У ОКТОБРУ ОСТВАРУЈЕТЕ

ПОПУСТ
20%

БАЛЕТ У ШПАНИЈИ

Балет Народног позоришта је започео сезону гостовањем „Краљице Марго“, на музику Горана Бреговића и у кореографији Крунислава Симића, на сцени Театра Arriaga у шпанском граду Билбао, 11. и 12. септембра. Монументално здање овог Театра, из 1834, сведочи о богатој позоришној

култури и љубави становника овог љупког града на северу Шпаније према уметности, што је најбоље потврдило и пуно гледалиште на обе наше представе, које прима више од две хиљаде посетилаца.

Б. К.

АПЛАУЗИ У ДУЧИЋЕВОМ ГРАДУ

Култна представа Народног позоришта „Загонетне варијације“, по тексту Ерика Емануела Шмита у режији Божидара Ђуровића, која је током 12 сезона изведена више од 250 пута, подугачком низу успешних гостовања придружила је и Требиње, у којем је од 5. до 10. септембра одржан Четврти интердисциплинарни позоришни фестивал „Дани малих ствари“. Марко Николић, коме је на крају представе уручена Плакета за глумачко достигнуће, и Борис Пинговић су, наравно, зналачки и суверено владали сценом Дома културе у родном граду нашег чувеног песника Јована Дучића, што је изазвало буру аплауза тамошњих љубитеља театра.

М. Б.

ОПЕРСКИ ГАЛА КОНЦЕРТ

На Великој сцени, 19. септембра је свечаним оперским Гала концертотворена 141. сезона. Уз пратњу Оркестра и Хора Опере, под диригентском палицом Ане Зоране Брајовић, Ђорђа Павловића и Ђорђа Станковића, чувене арије су певали: Татјана Митић, Александар Стаматовић, Александар Дојковић, Јанко Синадиновић, Гордана Томић, Олга Савовић, Снежана Савичић Секулић, Светлана Несторов, Нагаша Јовић Тривић, Драгољуб Бајић, Софија Пижурница, Сузана Шуваковић Савић, Дејан Максимовић, Сања Керкез, Драгана дел Монако, Душан Плазинић и Јадранка Јовановић. Гост концерта је био Давид Бижић, бас-баритон, уметник са богатом интернационалном каријером, који наступа у Националној опери у Паризу и краљевским операма Мадрида и Стокхолма. Редитељ је била Ивана Драгутиновић, а сценограф Александар Златовић.

Б. К.

ТРИ ПИТАЊА ЗА БОЖИДАРА ЂУРОВИЋА В. Д. УПРАВНИКА

Навика као друга

Нова сезона је пред Националним театром, а у њу Народно позориште улази без управника а са тек формираним управним одбором, са незаобилазним финансијским проблемима, са, како многи говоре, вишком запослених, док неки други, пак, сматрају да имамо вишак неупослених... Са друге стране, у Кући је стање стабилно, у току су пробе новог комада у Драми, припреме следећег наслова у Опери су одмакле, Балет и Драма су са великим успехом гостовали у иностранству, а притом зграда је дочекала нову сезону „умивена“, обе сцене и гледалиште су сређени, улагано је у оркестарске инструменте, климатизацију, у току је комплетирање аудио-видео студија, ремонт лифтова, дигитализација телефонске централе... Како објашњавате ову, наизглед, апсурдну ситуацију?

Народно позориште је сигурно најсложенији позоришни организам у српском театру, који има озбиљне уметничке и неуметничке потенцијале, значајне успехе, представе које је у прошлој сезони видело скоро 170000 гледалаца и одређене проблеме о којима се у јавности, нажалост,

Тек када се ускладе уметност и економија, створиће се услови да имамо модерно, ефикасно и добро позориште у којем ће се радом и талентом, а не пуким постојањем зарађивати плате.

више говори него о несумњивим успесима. Истина је да наша Кућа има вишка запослених, али је истина да има и вишак неупослених из чега – упркос редовном финансирању Министарства културе и немалим сопственим приходима – проистичу дугогодишњи финансијски проблеми. Када сам 10. марта преузео руковођење Народним позориштем, осим финансијских проблема наша Кућа је имала 788 запослених (746 на неодређено време и 42 на одређено време). На данашњи дан имамо 756 запослених (740 на неодређено и 16 на одређено време). Значи, број запослених је смањен за 32, а у плану је да 1. јануара 2010. године Народно позориште има 736 запослених, што је број извршилаца за које добијамо редовно финансирање од Министарства културе. У поменутом периоду нико није примљен ни-

ти на неодређено нити на одређено време, а део запослених којима је престао радни однос ангажован је према стварним позоришним потребама, у складу са нашим реалним економским могућностима.

Притом, без обзира ко у блиској будућности буде управљао Народним позориштем, очекује нас прерасподела запослених у Кући, смањење администрације, а Позориште ће до економског оздрављења превасходно бити базирано на сопственим уметничким потенцијалима, али ће бити и отворено за уметнике који својим даром, особеношћу и реңомом доприносе квалитету наших представа.

Наслеђени дугови су у великој мери враћени, а општом штедњом имамо шансу да упркос озбиљној економској кризи Нову годину дочекамо без озбиљнијих дуговања. Наиме, највећи проблем Народног позоришта је, по мом осећању, велика разлика између годинама уназад стечених права, која су нарочито током последњих десет година у смутним транзиционим временима градирали, и вековима ствараних истинских позоришних права. Та навика манипулисања стеченим правима, као друга природа код многих, озбиљно је угрозила Национални театар.

НАСТАВАК СА НАСЛОВНЕ СТРАНЕ

Поменимо, неизоставно, и бројне фестивале и смотре, бар оне у иностранству: Први међународни позоришни фестивал „Академија“ у Омску („Госпођа министарка“), Театарске сусрете: поглед Националног позоришта Северне Грчке на југоисточну Европу у Солуну („Цар Едип“), 43. фестивал „Димитрија“ у истом граду („Жизела“), Сарајевску зиму („Цар Едип“), Међународни фестивал малих сцена, Ријека 2009 („Сексуалне неурозе наших родитеља“), и већ поменути ТеатарФест „Петар Кочић“ у Бања Луци, 8. фестивал босанскохерцеговачке драме у Зеници и Град театар Будва („Дервиш и смрт“). Са ових гостовања уметници су довели и вредне награде: из Ријеке Нада Шаргин (Награду за главну женску улогу и Награду новинарског жирија коју додељује ријечки „Нови лист“) и Игор Ђорђевић (Награду за најбољу епизодну улогу); из Зенице ансамбл „Дервиша“ (Награду за најбољу представу у целини), Егон Савин (Награду за најбољу режију) и Никола

Ристановски (Награду за најбоље глумачко остварење), те из Бања Луке поново Никола Ристановски (Награду за најбоље глумачко остварење). Што се тиче домаћих фестивала, поменимо бар најзначајније: БИТЕФ („Едип“ у главној конкуренцији и „Сексуалне неурозе...“ у програму БИТЕФ полифонија), XIV глумачке свечаности „Миливоје Живановић“ („Фигарова женидба и развод“ и „Дервиш“), Нушићеви дани („Др“), VI ЈоакимФест 2009. („Дервиш“), Стеријино позорје („Дервиш“).

природа

Готово све што је рађено и урађено у последњих шест месеци је управо прекидање стечених позоришних и економски неодрживих права појединаца и враћање позоришта у уобичајен рад. Те прилично непопуларне мере спроводе се принципијелно и надлично, а оне су, убеђен сам, дугорочно гледано, једино могућно решење за нормално функционисање Народног позоришта и истинску дугорочну заштиту запослених.

Међутим, важно је апострофирати да без обзира што је ситуација у Кући стабилна, дугорочне стабилности нема без именовања управника театра, јер ће тада бити знатно једноставније извести започету, а преко нужну и свакако деликатну реформу Националног театра.

Можда није коректно вршиоцу дужности управника поставити питање какви су планови за предстојећу сезону, али реално стање је да, на плану репертоара, постоје наслеђене обавезе, барем на нивоу договора са неким ауторима, са друге стране ту је пак смањени буџет... Дакле, може ли се изтеперспективе, са положаја на којем сте тренутно, у датим околностима дефинисати репертоар 141. сезоне?

Све планиране премијере су изведене на време, а у току су припреме нових. Уметничке дирекције су припремиле предлог репертоара за 2010. годину, који је углавном усклађен, али док га не усвоје управни одбор и будући управник неће бити презентирањем јавности. У преговорима смо са неким значајним уметницима као што су Јиржи Менцл, Стафан Валдемар Холм, Егон Савин,

чије ће ангажмане, верујем, прихватити и управни одбор и будући управник. Наравно да ће репертоар у наредној години зависити и од одобреног буџета, али без обзира на кризу Народног позоришта ће, захваљујући озбиљним уметничким потенцијалима, као и деведесетих, лакше од осталих позоришта пребродити економске недаће.

Како видите положај и будућност Народног позоришта и свих запослених у њему, у светлу новог Закона о култури?

Усвајање претходног ишчекиваног Закона о култури, који је као кровни Закон изазвао одређене недоумице, а које ће, надам се, бити артикулисане будућим подзаконским актима, веома је значајан јер ће омогућити увођење нужног реда у културу, па и у Народно позориште. Управник ће бити биран на конкурс на основу програма и именован на четири године, без обзира на политичке прилике, које, по слову Закона, неће утицати на мандат управе, а то би, између осталог, требало да омогући стабилну ситуацију и дугорочан план развоја позоришта као и одговорност управника, који има обавезу да реализује понуђени и од стране управног одбора прихваћен програм. Ангажовање на одређено време ће створити здраву позоришну атмосферу и саме позоришнике ће мотивисати да се сваким новим делом потврђују и доказују. Позориште ће тиме у великој мери бити лишено баласта и биће у могућности да економски награди оне који стварају уметнички вредне представе које публика жели да гледа.

■ Жељко Хубач ■

Тања Мандић Ригонат
Директор Дrame

До краја 2009. Драма планира три премијере: „Код куће / Кабул“ Тонија Кушнера у режији Жељка Ђукића, 29. октобра на Сцени „Раша Плаовић“ и „Играјуће жртве“ браће Пресњаков у режији Николе Завишића на истој сцени, а за Велику сцену Егон Савин 10. новембра почиње са припремама Нушићевог „Покојника“, чија премијера је планирана за 25. децембар.

Што се тиче компоновања репертоара за 2010, постоји мој предлог, очекујем три премијере на Великој сцени и пет премијера на Сцени „Раша Плаовић“, али неозбиљно би било да прецизно говорим о којим насловима и редитељима је реч јер Управни одбор тек треба да усвоји тај предлог, а мој коначни склоп репертоара зависи и од тога колико средстава ћемо добити.

Мислим да смо имали изузетно успешну сезону која је на естетском плану веома високо оцењена и ја бих волела да и следећа настави тај естетски узлет.

Главни проблеми биће како остваривати врхунске домете, како ангажовати врхунске сараднике и како изаћи на крају са кризом која је општепозната чињеница.

С.Ж.

Дејан Савић
Директор Оперe

Сезону почињемо у јек кризе али, пошто смо ми на кризу навикли, неће нас омести у нашим замислима. Генерални план, који је важио и прошле године, је да сваког месеца имамо макар по један догађај који ће бити од изузетне важности за нашу Оперу.

Већ у септембру, будући да смо сезону почели раније него обично, имали смо два догађаја: Гала концерт 19. септембра и јучерашње гостовање баритона Жељка Лучића у „Риголету“. Верујем да ће овакав репертоар означити целу сезону и маркирати и позиционирати наше место на глобалном плану оперских кућа у Европи. Биће током сезоне и других великих имена, попут тенора Петера Дворског, сопрана Цветелине Васиљеве и других.

Посебно треба нагласити премијерно извођење опере „Хасангиница“, предвиђено за Дан позоришта, 22. новембар, што ће после дужег низа година бити једна велика домаћа опера на нашем репертоару. Композитор је Растислав Камбасковић, аутор либрета по мотивима народне песме је Љубомир Симовић, диригент Младен Јагушт, а редитељ Ивана Драгутиновић.

В.К.

Константин Костјукoв
Директор Балeта

Непосредно по повратку са веома успешног гостовања у Шпанији, Балет је на матичној сцени сезону почео 20. септембра представом „Интервал / Viva la Vida“.

Већ 28. септембра „Краљица Марго“ је отишла на велику мексичку турнеју, где ће играти на сценама Гвадалахаре, Монтереја, Сјудад Викторије, Реиносе, Тампика, Нуево Лареда, а путовање се завршава наступом у шпанском граду Сантандер. То је само логичан наставак успешног интернационалног живота ове значајне продукције.

Прву половину сезоне ће свакако обележити премијера класичног балета „Криво Орашчић“, на музику П. И. Чајковског. Ова представа је неизоставни део репертоара сваке значајне балетске компаније у свету, а на сцену Националног театра се враћа, после више од две деценије, у мојој кореографској поставци.

Премијера је планирана за почетак децембра 2009, што је прави моменат јер се ова представа традиционално изводи уочи Божићних и Новогодишњих празника.

Б.К.

Ни ту нису изостале награде. Пре свих, из Крагујевца су стигле награде за најбољу представу на фестивалу, за режију и сценографију (Егон Савин), за најбољег глумца (Никола Ристановски), те за дизајн плаката (Јован Тарбук). Никола Ристановски је поменути наградама придружио и најзначајнију – Стеријину.

Поред наведених гостовања на фестивалима, не смео заборавити ни значајну турнеју коју је, као и претходног пролећа са „Саломом“, Опера забележила

у градовима Италије. Ове године у колевци оперске уметности одиграно је са великим успехом једно словенско дело, „Евгеније Оњегин“ П. И. Чајковског и то у Равени, у Вићенци и у Ровигу, где је изведено укупно пет представа и један Гала концерт.

Све представе Народног позоришта одигране на иностраним сценама видело је протекле сезоне скоро 13000 гледалаца, док је на гостовањима у земљи 35 драмских представа видело близу 13000 гледалаца, 6 оперских пред-

става и 2 Гала концерта – 5500 гледалаца, а 5 балетских представа око 1900 гледалаца. Додајмо овим импозантним цифрама још да је представе Националног театра на матичним сценама видело 120000 гледалаца, што са бројем публике на гостовањима даје збир од преко 150000 гледалаца на представама ансамбала Народног позоришта, а ако се томе додају и остале представе и програми у кући – скоро 170000 посетилаца у току протекле сезоне.

■ Јелица Стевановић ■

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Промоција

Промоција нове књиге Издавачке делатности, „Креативни тренутак“ свестраног позоришног ствараоца Браслава Борозана, одржаће се у Музеју позоришне уметности Србије у уторак, 13. октобра, са почетком у 19 сати. О књизи, коју је приредила његова кћи Дина Борозан, а која је објављена у сарадњи са МПУС и КИЗ „Алтера“, као и о аутору, говориће наши еминентни позоришници.

Ј. С.

УМЕСТО *IN MEMORIAM*-а

Магија коју чине људи

На Великој сцени Народног позоришта 26. јуна 2009. године одржана је комеморација поводом смрти наше славне сликарке Оље Ивањицки. Био је то тренутак у којем смо се подсетили и на драгоцену сарадњу са Ољом, која је 2005. године креирала костиме за оперету „Слепи миш“. Тада се ова мултимедијална уметница први пут појавила у улози костимографа, као што су се у своје време у тој улози

Радити за Народно позориште је велика част, велико задовољство и велика одговорност, јер позориште има своја правила, људе, а ми смо гости, значи, неко ко не зна баш увек сва та правила, тако да сам у ходу морала доста тога да научим, да се прилагодим уз свакако драгоцену подршку изузетних професионалаца, Пламена Карталова, редитеља, и сценографа Миодрага Табачког. У току припрема било је много промена. Од оних првобитних идеја за костиме скоро ништа

није остало, све се мењало – од замисли редитеља до тога да је примадона на крају изашла на сцену у купаћем костиму. „Како то“, кажу, „Оља је скинула Розалинду у купаћи костим!“.

У представи се одустало од воде али се није одустало од идеје купања. Тако су наше примадоне остале у купаћим костимима и то је било нешто о чему се говорило.

Представа је измештена из времена у којем је настала, као што се то данас ради у свету. Да ли је то предност за уметника?

Ја мислим да јесте предност, на начин да се барем један део осавремени. Да постоји разлог зашто се то ради, као што ће можда у неком другом смислу ретро, баш онако најкласичнији, опет бити у моди али мислим да сада тренутно није, већ је у питању нека комбинација, неки спој онога што је било и онога што евентуално сада траје.

То су, рецимо, у случају „Слепог миша“ били Бетмени који су обележили крај века, јер се тада појавио први Бетмен, па је онда дошао Бетмен два па Бетмен три... Дакле, Бетмени су некако добро прошли, исто као и Спајдермен и уопште, та стрип варијанта је овладава генерацијама људи, чак и данас веома уважени редитељи су остали у тој генера-

цији стрипова, не читају Хегела него стрип, живе на стрипу. За мене је то страшно, али видим да сви они који су у тој зони стрипа добро пролазе, јер то је питко, на граници је површиности, свет више од тога и не тражи, него да се добро забави и да се опусти. То су две кључне речи двадесет првог века – да се забави и да се буде опуштен, да једноставно ништа не мисли и да му се онда десе страшне ствари, а да човек не буде спреман.

Значи, Вама је увођење савременог елемента одговарало?

Зашто да не. Мислила сам да један Бетмен буде освежење и онда, на моје велико запрепашћење, сви су из хора хтели да буду Бетмени, тако да је уместо једног било пет Бетмена, једна Кетвумен и једна Тајгервумен.

Реците нам нешто о Вашим непосредним сарадницима у позоришту...

Ја мислим да је то трезор, да су ти људи највеће благо позоришта. Прво – они уживају у раду, друго – знају то да раде и треће – они су драгоцени исто колико и извођачи. Али овај део који је задужен за технику, гардеробу, шминку, мислим да су то људи апсолутно посвећени свом послу. Добро, прво су били према мени можда мало неповерљиви, сви су постављали више питања него што сам ја имала за њих тог тренутка одговора, јер сам некако поступно улазила у овај посао. Ја сам дала идеје, мале нацрте, а они су све то дорадили на најбољи могући начин.

Пошто је било врло мало времена за припрему „Миша“, рекли су ми „Узмите из фондуса оно што имамо од ранијих представа“. У мојој кући је такође пакао од хаљина, не могу ништа да нађем, па је то гомила ужаса која чека да буде обучена или која се никада не облачи, а ипак је ту, не могу да је бацим. Али, када сам ушла у фондус Народног позоришта, доживела сам једну врсту тоталне мучнине пре свега од те количине времена, представа, људи који су то носили, костима који се више не носе, а ту су. Толико је материјала, костимографа који су то радили, то је нешто што ја никада до тада нисам видела. Одлучила сам се онда за један материјал за који су сви из хора, из гардеробе, из позоришта, знали да је то материјал од „Краљице ноћи“. За сваку крпицу се зна коме је припадала. Узела сам то парче и рекла – офарбајте га да се више не препознаје, јер нисам више могла да слушам „Краљица ноћи, Краљица ноћи“... Позориште је једна апсолутна магија, чаролија, а њу чине људи. Они су ти који су у том чаробном свету.

■ Вања Косанић ■

Са Табачким на премијери

Ја сам позориште заиста доживљавала као велику магију. Магију кроз време од Египта преко Грчке до данашњих дана.

нашли Салвадор Дали, Милена Павловић Барили, Пикасо...

Поводом ове представе, Оља Ивањицки је 2005. године дала интервју за „Позоришне новине“ који овом приликом поново објављујемо као сећање на њен рад у позоришту, у које је унела сву своју креативност, позитивну енергију и љубав.

Први пут сте били у улози костимографа, какви су Ваши утисци?

РЕДИТЕЉСКА ИДЕЈА ДРАМСКОГ ТЕКСТА „КОД КУЋЕ“

Где је кућа а где је

Жељко Ђукић

Првог септембра су почеле пробе „Код куће/ Кабул“ у преводу Марије Стојановић, а у режији Жељка Ђукића, госта из Чикага. Улоге тумаче: Душанка Стојановић Глид, Нела Михаиловић, Марија Вицковић, Слободан Беић, Ненад Стојменовић, Михаило Лађевац, Дарко Томовић, Небојша Кундачина, Стефан Бузуровић...

Комад о животу под терором Талибана и улози Запада у стварању истог „Код куће/ Кабул“, написан је пре него што је Ал Каида извршила напад у Њујорку. Сам Кушнер се упорно правда да није никакав врач већ да пише о стварима које се догађају свакодневно, о појавама које могу да се сагледају дијалектиком а не врачином, те да уопште није тешко пред-

видети исход кратковиде спољне политике Вашингтона, рецимо, у Авганистану.

У Кушнеровим комадима преовладава утисак да је свет један, да границе не постоје, да оно што се догађа у сну утиче на стварност, да постоји веза између домаћице у Лондону и библиотекарке у Кабулу, које се никада нису среле. Попут Шекспира и Брехта, и Кушнер сцену види као свет у којем двор има директну везу са крчком, а талибански војник са јапијем на Вол стриту.

„Код куће/ Кабул“ је пре свега комад о изгнанству, где егзил није питање географске удаљености од средине с којом се идентификујемо, већ питање немоћи да речима изразимо најдубља осећања и префињеност мисли. Истовремено, Кушнер поставља питање блиског и удаљеног: шта смо и ко смо изван сопствене кухиње? На који начин нас погађа оно што се догађа у удаљеним крајевима? Где је Кабул? А где кућа? Шта значи отићи из куће некуд другде, далеко?

Тони Кушнер, рођен 1956, њујоршки Јеврејин, борац за људска права, један је од ретких интелектуалаца који годинама јавно упозорава на катаклизмичну корупцију друштвеног, економског и културног живота у Америци. Писац драма „Анђели из Америке“, „Каролина или Промена“, „Славени“, сценариста Спилберговог филма „Минхен“ и др. Кушнер својим драмама говори о очигледним али у јавности потпуно запостављеним проблемима. Тако бива да се његове

УКАБУЛ" ТОНИЈА КУШНЕРА

ПОГЛЕД У СВЕТ

Кабул

Ово је велика драма не само због релевантних тема (свет који се огледа надилази локално, географско, историјско), већ и због своје драмске форме. Први део комада има монолошку форму а други – хорску. У првом делу Енглескиња, заљубљена у књиге, размишља о култури, људима које никад није срела; романтизује земљу у којој никад није била. Њен монолог поседује модерност естетике минимализма али и лепоту, монументалност и интензитет барокне разиграности и истанчаности. У другом делу, у средишту приче је Присила, кћерка у потрази за телом своје мајке. Породична драма, која би се у типичној америчкој или енглеској драми играла у

кухињи, добија расплет на рушевинама Кабула. Ситни, тривијални проблеми који су карактер Присиле дефинисали у самозаљубљеном Лондону, у епском Кабулу прерастају у компликована морална питања. (Кушнер, попут Брехта, сматра да је лично искуство неодвојиво од историјског и политичког). Форма и тон се радикално мењају: из удобне лондонске кухиње, из интимности, прелазимо у Кабул под терором Талибана. Духовитост и тачност монолога замењује какофонија неспојивих језика и жаргона: енглески, француски, дари, паштунски, есперанто, компјутерски, медицински, библиотекарски... Сви углас говоре. Нико никог не разуме. Карактери у потрази за својим идеалом тумарају кабулским рушевинама као осуђеници у Дантеовом „Паклу“. Визија Кабула није натуралистичка, већ је измештена у свест некога ко је у бекству. Или на опијуму. У Кабулу је све горе. У Лондону певају славују. „Код куће/Кабул“ тежи позоришту које има снагу и машту да разигра велику тему универзалним и ванвременским језиком глуме.

■ Жељко Ђукић ■

драме и „догоде“ пошто су написане: у „Каролини или Промени“, бавио се узроцима сиромаштва црначког становништва у Луизијани, па је „предсказао“ катастрофалну поплаву у Њу Орлеансу. Свака Кушнерова драма представља својеврсни позоришни догађај и политичку провокацију. Реч је о писцу који је америчкој драми вратио достојанство традиције Јуџина О'Нила, Тенесија Вилијамса и Артура Милера, а политичком позоришту смисао и снагу.

Брегенц – острво позорница

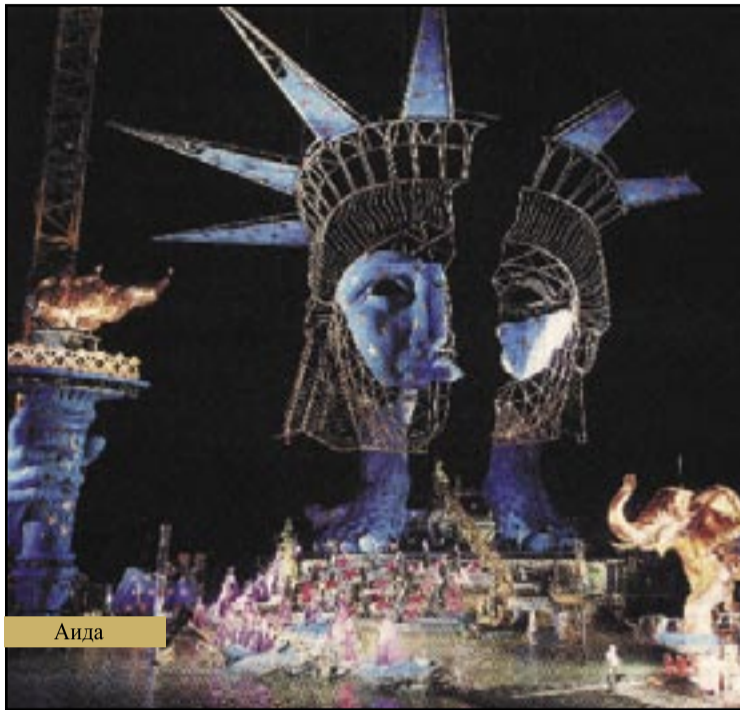
М еђу бројним културним догађајима који се у Европи дешавају током лета, фестивал оперских дела у Брегенцу, на обали Боденског језера, од 1950. године заузима врло значајно место, поготову својим специфичним начином приказивања.

Ради стварања јасне слике тог амбијента, ево неколико географских података: Брегенц се налази на крајњем западу Аустрије, на југоисточној обали алпског Боденског језера, тремеђи између Немачке, Швајцарске и Аустрије, крај језера површине 46x14 km, у које се улива и из којег се излива Рајна.

Град Брегенц је тај амбијент смишљено употребио, користећи визуре језера и околине, смештањем публике полукружно, амфитеатрално на око 7000 места, под ведрим небом, на обали, наспрам језера и позорнице укотвљене у језеро, на којој се одигравају позоришне представе у јулу и августу.

Позорница је великих димензија, без бочних кулиса и горњег роштиља, уствари празан плато, опремљена је савршеном техником скривеном у подбинском простору, уроњеном у језеро. Аутори имају велики избор могућности реализовања невероватних визуелних ефеката, фантастичних сценских слика и декора остварљивог само на таквој позорници-острву.

На репертоару језерске позорнице биле су, између осталих, Моцартова „Чаробна фрула“ са чароб-

Аида

ним декором: у позадини вулкани који бљују ватру, сфинге, обелиски, пирамида и др. Затим „Хофманове приче“, Бизеова „Кармен“, Вердијеви „Набуко“ и „Трубадур“ (који је за декор имао петрохемијску рафинерију, као алузију на власт, снагу и освету), Бетовенов „Фиделио“ са 6 великих зграда које су изненада пропадале стварајући платформе за игру. Почетак новог века најавио је Вердијев „Бал под маскама“, са декором који је изазивао језу. Позорница је била импозантна полуотворена књига (34x25 m) коју је подржавао људски, много виши костур, изникла авет из воде, алудирајући на садржај опере – живот и смрт шведског краља.

Највећу сензацију је изазвао декор овогодишње Вердијеве „Аиде“. Централни део је представљао огромну главу статуе – Кипа Слободе из Њујорка – распуклу, располућену, ослоњену на два велика стопала. Десно је стајала њена рука са буктињом, а лево златан слон. Врло јасна политичка алузија на људске неслободе, економску кри-

Бал под маскама

зу и њено порекло, уткано у садржај опере.

Аиду је певала Татјана Сержан, Радамеса Рубенс Пелицари, Амнерис Иано Тамар, Амонасра Иан Патерсон, диригент је био Карло Рици, оркестар Бечких симфоничара, сценограф и костимограф Паул Браун, редитељ Грејем Вик.

Специфични су и костими оваквих модерних инсценирања. У „Балу под маскама“ хористи су били одевени у смокинге са огромним лицима-маскама, а хористкиње су имале предимензиониране вертикалне фризури. Тоска је била одевена у хипи-одећу, Аида је била у панталонама док је са Радамесом певала са платформе великог крапа, а хор је чамцима допловио на позорницу. Због величине и удаљености тих елемената, извршено је озвучење програма.

Приредбе се одигравају само ноћу, са много светлосних ефеката. Цене места су различите, не мање од 150 еура. Ове сезоне било је око 220.000 гледалаца.

■ Жорж Поповић ■

ТРЕЋА ПРЕМИЈЕРА ЈЕДНЕ ПРЕДСТАВЕ

Словеначка математика и српска емоција

Подсетимо, представа „Можда смо ми Мики Маус“ Маје Пелевић, у режији Матјажа Пограјца, копродукција је Стеријиног позорја (премијера је изведена 2. јуна), Народне позоришта у Београду (премијера 6. јуна) и „Бункера“ из Љубљане, где је словеначка премијера одржана 29. августа, у простору старе Електране.

За премијере није чудно када је сала дупке пуна, јер као што је познато, ту је у великом броју тзв. протоколарна публика. Међутим, и три репризе, 31. августа 1. и 2. септембра, биле су изузетно посећене. Како су нам домаћини пренели, представа се „прочула“ па да је одиграна још четири пута, одзив би био исти или већи. Рекламе је било, свакако, јер је премијера представе уједно била и затварање Међународног позоришног фестивала „Млади леви“. Од најаве у најтиражнијем дневном

листу „Дневник“, до такзованих ситилајтова (рекламних паноа на аутобуским стајалиштима), којих је би-

ло у читавој Љубљани. Било је и оних који су „Микија“ гледали више пута. На наш позив да погледа представу, Мојца Крефт, драматург

(Национални позоришни музеј), радо се одазвала иако ју је већ видела два месеца раније на Стери-

јином позорју, а после љубљанског извођења је казала да би јој било жао да представу није одгледала поново. Међу позоришним

ствараоцима из Љубљане, у публици су били и Мојца Хорват, Тони Першчак, Изток Волич, Наташа и Бранко Вијинтин... и, свакако, Вито Тауфер, редитељ, који је за једне дневне новине након представе изјавио: „Заиста добри глумци, скоро сам заборавио како су српски глумци шармантни, пуни енергије, а поготово глумице“.

Кад се подвуче црта – аутори и сарадници на представи дали су сјајан резултат. Почевши од Маје Пелевић, младе списатељице чију специфичност стварања и таленат стручна јавност али и публика већ препознају, преко искусних редитеља Матјажа Пограјца и кореографа Бранка Поточана, до нове енергије коју нуде глумци ове представе. Можда је најбоље у једној реченици све ово описао сценограф представе, Томаж Штруцл: „Словеначка математика и српска емоција“.

■ Јасмина Урошевић ■

СТЕРИЈА НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА (20) | ПИШЕ ЈЕЛИЦА СТЕВАНОВИЋ

ФЕЉТОН

Апендикс

Као што је поменуто, на размеђи XIX и XX века, током дугог низа година је обележаван рођендан нашег великог комедиографа. Овим згодама увек би био одигран један или више његових комада, а понекад и – пригодни комад написан о слављенику.

Тако су за прво Стеријино вече, одржано 30. децембра 1898, А. Гавриловић и Д. Брзак у стиховима написали „Апотеозу Ј. Ст. Поповићу“, која је изведена уз „Злу жену“ и „Београд некад и сад“ – како наводе савремени извори. О овом догађају, међутим, сведочи и рецензија која,

Мало се који и светски класик може похвалити позоришним комадом о себи. А о нашем Стерији написано је неколико.

мада недовољно јасно, наводи два пролога: за први се закључује да је Гавриловићев, а други Брзаков. Како било, овај новински напис нам упркос свом очигледном незадовољству, приближава тај значајан догађај: „... на Стеријиним вечеру говорило би се неколико речи о Стерији (conference). Међутим управа је то заменила двама пролозима, од којих нарочито први то изненађење није срећно донео. Он је нека апотеоза

поезији и Стерији, који се покрај ве борбе и искушења 'богиње практичног живота' приволео царству небескоме и приклонио главу некој врло гломазној и 'практичној' (користимо се терминологијом Гавриловићевом и препоручујемо је поетама) лири, и потом (без бенгалске ватре) примио трнов венац. Стихови су разуме се рђави. Други пролог једнак по стиху, требало је да буде срећнији због декламатора г. Гавриловића, који је већ чувен као прослављач стихова

Брзакових. Овога пута он их је научио далеко горе но икад, и ми смо слушали искиданог реч по реч 'пригодног' Брзака“. Ово вече је репризирано 18. августа 1899. у оквиру редовног репертоара, а „Апотеоза“ је одиграна још једном у оквиру Стеријине вечери, 30. децембра 1903, овог пута уз песму „Моја тежња“ и друге Стеријине стихове, и комад „Владислав“.

„У спомен дана рођења Ј. Ст. Поповића“, 30. децембра 1899, пре премијере „Цандрљивог мужа“ је, у режији Ђуре Рајковића, одигран својеврстан пролог посвећен Стери-

ји под називом „Поезија и проза“, који је, у стиховима, написао Милорад Ј. Митровић. Исти пролог је игран и 14. јануара 1900, такође уз „Цандрљивог мужа“, као и 31. децембра 1906. у оквиру Стеријине вечери, сада уз „Женидбу и удадбу“.

Драгутин Костић је под псеудонимом Мих. Димкић, написао комад „Кир-Стеријин син“, уз објашњење садржано у поднаслову „сцена из живота Ј. Ст. Поповића“. Комад је, уз „Кир Јању“, игран у оквиру Стеријине вечери 1907, у режији Чича Илије Станојевића.

„У гардероби дилетантског позоришта на савској Царинарници 1842. године – пролог уз Ј. Ст. Поповића“, „слика у једном чину“ коју је у стиховима написао Игнотус (псеудоним Душана Симића), изведен је у оквиру Стеријине вечери која је

по неким изворима уприличена 30. а по другим 31. децембра 1905. У режији Саве Тодоровића овај пролог је игран пре „Покондирене тикве“, после које је изведен и „Епилог уз Ј. Ст. Поповића – После представе“ истог аутора. Ова два свечарска комада имала су за циљ, заједно са Стеријиним комедијом „Покондирена тиква“, да евоцирају сећање на једно вече у Театру на Ђумруку. Један од ликова у прологу и епилогу је и наш Стерија, о чему сведочи прва страна сачуваног текста „После представе“ на којој стоји: „догађа се у Београду 1842. год. Пред кафаном 'Крагујевац', после представе 'Покондирена тиква'. Ликови су: Стерија, Јоаким Вујић, Лазар Лазаревић, Стеф. Стефановић, А. Николић, Ставра, механиција код 'Крагујевца', лицејци, шегрти и девојке“. Истоветно Стеријино

вече репризирано је 31. децембра 1913.

„Спомен Стерији“ је први пут изведен 3. октобра 1906. Како плакат наводи, то је „прикажња у две слике Драгутина Ј. Илића“, за коју је музику компоновао Петар Ј. Крстић, а редитељ је био Илија Станојевић Чича. Овај спомен је тада изведен уз Стеријину песму „Моја тежња“ и комедију „Зла жена“, а на репризи је, у оквиру Стеријине вечери 31. децембра 1911. приказан уз „Родољупце“.

Први светски рат је прекинуо обележавање Стеријиног рођендана, и једно време се чинило да је наш комедиограф запостављен, да би се последњих деценија XX века вратио на сцену, и то на велика врата. И поново је послужио као инспирација за позоришни комад, и то целовечерњи, редитељу и драмском писцу, Радославу Златану Дорићу. Један од текстова који су овом аутору донели победу на анонимном конкурс Удружења драмских писаца је комедија „Странкације или ти неки Стерија пише Родољупце“. На нашој сцени овај комад се нашао само једне вечери, 24. марта 1992, када га је у оквиру Дана народних позоришта Србије одиграло Народно позориште Сомбор.

(крај)

ЛИЧНОСТИ БЕОГРАДСКОГ БАЛЕТА (3) | ПИШЕ МИЛИЦА ЗАЈЦЕВ

ФЕЉТОН

Рут Парнел – играла је музику

Примабалерина београдског Балета Рут Парнел, коју су публика и колеге једноставно и примерено њеној личности звали Рутица, рођена је у Бечкерек (Зрењанину) 1923. године, а отишла је са животне сцене 29. априла 1992, на Светски дан уметничке игре.

Своје прве балетске кораке научила је у радном граду, код доцније истакнутог нашег педагога Милорада Милета Јовановића. Као његова дванаестогодишња ученица освојила је прву награду на Међународном балетском конкурс 1935. у Бечу, и од тада је балетска уметност била њено животно опредељење.

Рано је почела да игра у Народном позоришту у Београду, а истицала је да је тада много научила од педагога Бориса Књазева. Напредовала је постепено, ни-

шта није прескочила. Почела је у последњем реду ансамбла, играла је Казаљку у „Копелији“, разне цветиће и лептириће, затим су дошле веће улоге у представама „Балерина и бандити“ и „Силфиде“. После Другог светског рата је била истакнута солисткиња, али се памти да никада није тражила да игра премијере, никада није била

љубоморна ни завидна због успеха колегиња. А њене улоге и успеси су се ређали. Била је грациозна, технички беспрекорна Бисерка у „Охридској легенди“ коју је 1947. поставила Маргарета Фроман. Бравурозно је играла Сваниду у „Копелији“, а била је прва лирска и устрептала Јулија у поставци „Ромеа и Јулије“ коју је у Београду дао Димитрије Парлић 1949.

Ту своју Јулију, коју су толико волели и поштовали и публика и стручњаци, заједно са Девојком из „Кинеске приче“ Барановића и

Патуљком из „Рођендана инфантикиње“ Фортнера, Рутица је посебно издвајала од својих многобројних улога. „Ја никада не бих могла бити балерина која игра празне улоге“, говорила је „јер за мене је увек био празник да одиграм улогу Јулије од девојчице од њене безграничне љубави према Ромеу, која је толико велика да води у смрт. Тај кратки живот сам увек искрено преживљавала“.

О једној својој представи „Кинеске приче“ у Паризу, Рутица је причала као о правом чуду. Била је због интервенције на зубу јако болесна, дали су јој пре представе лек и она се осећала као да лебди сценом, да сваку играчку фигуру или реченицу изводи као да не додирује тле. То је био велики успех београдског Балета, париска штампа је била одушевљена малом Кинескињом, крхком и нежном као порцеланска фигура, која је, ипак, после сјајно одигране представе морала опет трпети јаке болове.

О својој последњој улози (повукла се са сцене 1969), о незаборавном Патуљку или Грбавку, како је називала личност из приче Оскара Вајлда, Рутица је надахну-

то причала: „Ја сам тог свог Грбавка јако волела да играм, јер сам га са радошћу стварала и у балетској сали са Митом Парлићем и на улици док ходам... Просто сам осећала како се скупљам, добијам грбу. Нарочито ме је увек потресао крај представе, када Патуљку препукне срце. У оркестру се чује само један кратак, туп звук тимпана, и то је тренутак када он умире...“

За све своје улоге Рут Парнел је у музици налазила главни покретач. Њој је музика давала снагу и водила ју је кроз игру. После дугог сценског искуства дошла је до закључка да она игра музику, да је она сама музика, па је увек настојала да кроз њену игру гледаоци „виде музику“.

И последњи удар тимпана је судбински одјекнуо у животу Рут Парнел и пренео је у легенду, међу највеће уметнице Народног позоришта у Београду.

Њена Јулија, Кинеска девојка, Патуљак, прерано су вечно уснули, али успомена на Рутичино чисто уметничко срце, људску племенитост и скромност, остају да трају заувек.

(наставиће се)